proLékaře.cz | 6.11.2026

Entuziazmus neuropsychiatrie

V mene Slovenskej neuropsychiatrickej spoločnosti i člena Prezídia Slovenskej lekárskej spoločnosti, obraciam sa – prvýkrát po jej založení (2007), druhýkrát teraz, počas jej členitého budovania – na jej členskú základňu, ale i na všetkých členov Slovenskej lekárskej spoločnosti, kolegov pôsobiacich alebo inklinujúcich k neurovedám, a to ako v Slovenskej, tak aj v susednej Českej republike. Výskum nervového systému siahajúci v teoretickej báze už na molekulárnu úroveň, a jeho implifikovateľné rezultáty v klinickej praxi mohutne napredujú, i keď zatiaľ viac v prospech metodologickej progresie ako jeho hmatateľného využitia v etiopatogenetickej oblasti chorobných procesov ľudského neurónu a jeho výbežkov.

Už založenie Slovenskej neuropsychiatrickej spoločnosti koncom roku 2006 znamenalo počin potvrdzujúci zachytenie súčasných medicínskych trendov konvergujúcich k posudzovaniu afekcií ľudského mozgu rovnomerne prevrstveno a prenikavo, t. j. bez clony úzkeho zamerania sa na organicko-funkčné prejavy nervstva, a teda z klinicky prelínajúceho sa integrujúceho nadhľadu neurologicko-psychiatrického. Je to neľahká, bočnými chodníčkami a ešte neznámymi mýtinkami lemovaná cesta. Ale iba takto nastavený a rešpektovaný vedomostný kompas, vôľa vstupovať na neobrobené polia najvýsostnejšej živej – biologickej matérie, t. j. ľudského mozgu odrážajúceho „posvätný princíp" funkcie akčného potenciálu až na úroveň prejavov človečieho vedomia, umožňujú postupovať v odhaľovaní ešte nepoznaných, možno aj netušených procesov a funkčných závislostí, ktoré by pootvorili bránu patogenézy a v konečnom dôsledku i kauzálnej liečby chorobných nervových procesov, resp. naznačili spôsoby ich prevencie, berúc v úvahu krutú taxu najdiferencovanejšej špecializovanosti úkonov neurónu, ktorou je jeho nereparovateľnosť. Odkrývané mechanizmy, tzv. plasticity centrálneho nervového systému, napovedajú predpokladaným (zatiaľ len) možnostiam zásahov i v tejto oblasti, prípadne aj v preventívnych postupoch zoči-voči neuronálnym léziám. Definovateľné, i keď limitované výsledky neuropsychiatrického prístupu „de novo" (náročky replikujeme, že neuropsychiatrický pohľad nepredstavuje žiadnu pozliepanú modernizovanú konverziu neurológie a psychiatrie – apriori žiadnemu jedincovi už len svojím rozsahom nevstrebateľnú) dosiahnuté v etiopatogenéze a patofyziológii epilepsie, migrény, demyelinizačných defektov, ale i tradične klasifikovaných psychotických entít (schizofrénie, bi-monopolárnej poruchy, depresívnej poruchy), exaktne a excelentne diagnostikovaných a triedených ochoreniach extrapyramídových (fenomén parkinsonizmu), v nových neurofarmakologických poznatkoch s ich klinickým prepojením riešení syndrómov závislostí, košato komplikovanej árey tzv. úzkostných porúch, ukazujú nespochybniteľne a frapantne, že iba komplexný, t. j. neuropsychiatrický pohľad na zdravý a chorý mozog (vrátane jeho záhadných vstavaných stranových hemisferálnych odlišností) je rovnako nádejou ako aj zárukou plodného pokroku. Úsilie dosiahnutý pokrok pretaviť v overené, efektívne diagnosticko – liečebné postupy vyžaduje absolútne nevyhnutne spojiť sily. Veď si treba konečne uvedomiť, že „centrum slasti", štruktúry okolo n. acumbens či úctu vzbudzujúci mechanizmus, napríklad miechovej gama kľučky majú spoločnú iba topicky odlišnú lokalizovanú organickú bázu, ktorá sa spúšťa a reguluje spoločnými neurochemickými procesmi, podlieha ako modulácii, tak cielenému usmerneniu, ako i zániku naprogramovanou i patologickou apoptózou. Zrazu, skôr intuitívne ako predvídateľné „pobrnkanie" blúdivého nervu dokáže redukovať epileptické záchvaty. Údiv vzbudzujúce spoznávané vrodené a reostaticky ovplyvnutiteľné , ba dokonca i konkrétne hamujúce mechanizmy „mysteriózneho" procesu placeba a jeho kontrárnej podoby – noceba vyjadrujú tiež, lakonicky, ale elegantne a zreteľne sémantiku, poslanie, zmysel a budúcnosť pojmu – predmetu neuropsychiatrie.

Vyzývame efektívne klinicky činné spoločnosti, menovite neurologickú, neurofyziologickú a ďalšie teroreticko-klinické disciplíny (počnúc patologickou anatómiou, končiac crescendovite sa rozmáhajúcimi neuroimunologicko-genetickými poznatkami) a jedným dychom rozsiahlu obec psychiatricko-psychologickú o úzku kooperáciu na všetkých frontoch ustanovizní vymenovaných i nespomenutých medicínskych oblastí, vrátane výskumného vkladu a potencie Slovenskej akadémie vied a súbežných českých renomovaných inštitúcií. Vratký a pohodlný je argument, že niet dostatočnej dotácie štátu na vedu, že chýbajú prajné technologicko-metodologické podmienky rozvoja neurovied, nemiestne až scestné je tvrdenie, že sa nedá nič viac robiť. Dá, môže a musí. Mimochodom, kde sú výsledky a ich účinná kontrola v medziobdobí riešenia početných grantov Slovenskej republiky? Značná časť peňazí z nich sa míňa na „komunálne" potreby pracoviska a tvorivá kreativita, účelne a možnostiam adekvátne vedecké bádanie a jeho hoc i čiastkové výsledky – výstupy sa strácajú v akejsi nerozptýliteľnej hmle.

Treba v každom z nás vydolovať nielen záujem, chuť sledovať čo sa deje v neurovedách a vôbec v súčasnej medicíne okolo nás, ale klásť si i vyššie ciele a zapojiť i vyššie city a nasadenie (z „damasiovského stromu" človeka v súlade so Spinozovou definíciou „Súcna," jeho kmeňa a vetiev, teda emócií, pocitov a vybudenej vôle a chcenia). Máme na mysli prirodzenú nezakrnelú zvedavosť, obetavosť, húževnatosť tvoriace krunier vedeckého, tvorivého, ale i statočného bežného klinického pracovníka. Neslobodno rezignovať. Nesmie byť rysujúcim predurčeným modusom budúcej medicínskej generácie vyštudovať doma a potom odísť na zabehanú zahraničnú univerzitu alebo akékoľvek iné, ale zatiaľ vždy lepšie platené miesto. Naše a ich miesta sú tu. Doma. V centre Európy, do ktorej patríme geograficky, a do ktorej sme vstúpili dobrovoľne aj spoločensko-ekonomicky, hoci, logicky, ako jej slabší článok.

Zahoďme „nízke pohnútky" ako nevraživosť, závisť, pochybnosti, kráčajúc na nevyšliapaných cestách, pokúsme sa o integrovaný, syntetizujúci nadhľad. Zjednoťme krok, rozrezonujme do racionálne-efektnej miery most, ktorý nás spája s okolitým odborne-vedeckým svetom. Pred našimi očami stále stojí a víťazí zlý drak sršiaci síru v podobe rozum a pohyb roztavujúcich ľudských chorôb, ktoré síce vieme ako tak rozpoznať a rozoznať, ale sme bezradní im čeliť.

proLékaře.cz | 6.11.2026

Slovenská neuropsychiatrická spoločnosť je nová – nemá dokonca ani rovnomenného partnera v susednej Českej republike. Nemôže byť automaticky prijatá do európskych či svetových štruktúr, lebo v nich toho času vládne pravidlo individuálneho členstva. Môže s nimi však komunikovať, smie a musí spolupracovať s domácimi príbuznými odbormi, nadovšetko s psychiatrickými inštitúciami, najkonkrétnejšie so Slovenskou psychiatrickou spoločnosťou (ktorá neuropsychiatriu „de novo", takpovediac nepredvídavo či „infantilne") ignorovala, všetkými odvetviami psychológie, samozrejme profesne s najbližšou neurologickou spoločnosťou aj jej satelitnými spoločnosťami či sekciami, s jestvujúcimi teoretickými piliermi štúdia mozgu na všetkých etablovaných reálne fungujúcich úrovniach. Snímme klapky na očiach, rozšírme obzor, prizrime sa a prispejme vlastnými silami, novými nápadmi, projektmi a ucelenými ideami k pozdvihnutiu úrovne neurovied. Priložme svoj (náš) kamienok na piedestál vedy.

Slovenská neuropsychiatrická spoločnosť inovuje svoju webovú stránku (www.neuropsychiatria.sk), v ktorej budeme predkladať „up to date" informácie o stave „predmetu neuropsychiatrie". Nechávame sa inšpirovať a chceme inšpirovať najbližšie okolie. Postupne a pomaly sa zvlieka z plienok (prvá na území SR i bývalej ČSR) neuropsychiatrická klinika situovaná v samostatnom pavilóne Pinelovej psychiatrickej nemocnice v Pezinku. Súrne hľadáme erudovaného alebo aspoň už čiastočne zbehlého neurológa. Chystáme už IV. medzinárodný neuropsychiatrický zjazd v Nízkych Tatrách v máji tohto roka a všetkých záujemcov o neurovednú pestrú paletu lekárstva srdečne pozývame. Náš iniciálny propagačný bulletin „Capsa neuropsychiatrica" mal nahradiť samostatný časopis. Nenachádzame však nateraz vhodnú ekonomicko-odbornú klímu pre jeho vznik a napriek proklamovanej serióznej podpore mnohých zostáva táto myšlienka zatiaľ v talóne. Veľa síl vrháme do modelovania a umného profilizovania (indikačného rozmedzia) etablovanej kliniky, o skúsenostiach a výsledkoch ktorej budeme referovať na štvrtom tzv. Neuropsychiatrickom fóre českých profesionálne príbuzne kladne ladených českých kolegov v Prahe v apríli tohto roka. Neuropsychiatria je postgraduálny odbor, t. č. pod gesciou Slovenskej zdravotníckej univerzity. V súčasných legislatívnych podmienkach sa piluje jeho akreditácia, pričom už v predchádzajúcom jestvujúcom kodifikovanom procese získalo neuropsychiatrickú špecializáciu päť lekárov (jeden z nich je riadne poistne viazaný a prevádzkuje zatiaľ jedinú slovenskú neuropsychatrickú ambulanciu). V príprave sú traja. Sú žiaduce dve až tri desaťročia, aby sa graduovalo dosť nezávislých neuropsychiatrov, ktorí preberú štafetu zakladateľov a budú zveľaďovať a rozvíjať tento odbor. Ponúkame takúto medicínsko-vedecky lukratívnu perspektívu mladým lekárom a študentom lekárskych fakúlt Slovenskej i Českej republiky.

Odhaľujú sa tušené, nepovšimnuté alebo prehliadané črty prelínania, alebo dokonca vedúce neurologicko-psychiatrické kontúry sprevádzajúce viac menej charakteristicky, možno patognosticky a takmer štandardne mnohé z tzv. samostatných, napríklad degeneratívnych ochorení nervstva, a to je výzva, zvolanie a medicínska atraktívnosť spojená s kumštom (ono „ars" medicinae): napríklad, temer konštantné, inokedy menej časté psychiatrické prejavy v rámci Parkinsonovej choroby (povahové zmeny, ale aj pravé panické ataky), empiricky známe zvláštnosti naturelu pri sclerosis multiplex (od morózne až depresívnej deviácie psychična až po tak príznačnú eufóriu, sťa „vyšší dar" postihnutému), definovateľné zmeny psychiky pri temporálnej epilepsii alebo u migrenikov, a to i v interiktálnom období a mnohé iné. Na druhej strane sa ukazuje, že aj rýdze psychiatrické entity (psychózy a i frekventovaná krutá depresívna porucha) obsahujú svoju neurologickú komponentu, prinajmenej znázorniteľnú v najnovších zobrazovacích technikách. Plurietiologický syndróm demencie, tak hroziaci a hubiaci civilizované spoločenstvá sveta je najmarkantnejším príkladom ukážky spoločných porúch fyzična a psychična. Inak vyjadrené – exekutívne a psychické prepojenie výkonnej práce ľudského mozgu sa nedá striktne oddeliť a tobôž sa ním izolovane zaoberať v nejakej pomyselnej, fiktívnej rovine nevšímajúc si vedľajšie spoločné línie. Moderné neurofyziologické metódy (napr. video EEG alebo funkčná MR a mnoho ďalších) dokáže zmapovať, sledovať i skúmať, a teda cielene postulovať spoločné ciele – deje neuropsychiatrické. Okrem toho sa v súčasnej medicíne vynára celá sada ďalších „rýdzo" neuropsychiatrických" príznakov (syndrómov, symptómov), ktoré sprevádzajú rôzne zdravotné situácie, zvyčajne náhle a brutálne poškodenia zdravia, či traumatologickej, onkologickej, tzv. idiopatickej-degeneratívnej alebo zápalovej genézy. Napríklad sa popísali viaceré konkomitantné alebo samostatné neuropsychiatrické syndrómy po cievnych mozgových príhodách, svojské obrazy porúch kognitívnych funkcií po opakovaných anestézach, atď.

Neuropsychiatria sa má čím živiť (i uživiť), neuropsychiatria je širokým, ale zároveň aj zložito a zodpovedne definovateľným symbiotickým územím pôsobnosti, na ktorom orú, sejú i žnú viacerí odborníci schopní skúmať „divy" mozgu „de norma", ako i mimoriadne odchýlky jeho patológie (len sa ponorte do semibeletristických Sachsovych príbehov v podobe doslovne neuropsychiatrických excesov), ktorá „vyšinula" alebo naprosto zdevastovala geniálne nastavenú súhru človečej neuronálnej siete. Neuropsychiatria sa tak stáva integrujúcou disciplínou, utvárajúcou strechu zloženú z kvalitných škridiel, ktoré nesmú mať špáry, a ktorých poskladanie i obmena vyžaduje ozajstných majstrov remesla, presnejšie povedané vzájomne sa doplňujúcich remesiel.

Radi by sme nielen vznosnými slovami, ale nadovšetko postupne zladenými krokmi stúpali po čoraz strmšej, často celkom neznámej ceste k novým medzizastávkam, vymedzovali nové kóty a dospievali k novým originálnym a zmysluplným métam.

Všetkých čo len trochu záujmom profesijne zainteresovaných prosíme o spoluprácu v akejkoľvek dostupnej forme. Jeden z významných anglických umelcov, skvelo plastických charakterových hercov, sir Ben Kingsley, na sklonku svojej životnej dráhy na otázku zmyslu života (dávna vedúca niť vedeckého odkazu Viktora Frankla a mnohých iných a vari zavše každého z nás) prosto povedal: ,,Zmyslom života je zanechať po sebe nejaký odtlačok, nejaký odtlačok na stene jaskyne, hoci by bol malý a sotva viditeľný. Oproti nekonečnosti vesmíru budeme vždy maličkí, ale aj tak máme možnosť a aj povinnosť prispieť k svetovej evolúcii."

Je na nás, priatelia a kolegovia.

prof. MUDr. Peter Kukumberg, PhD.
II. neurologická klinika
LF UK a UN Bratislava